

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Kinevezések a Magyar Nemz. Múzeum könyvtárában. Ő cs. és ap. kir. Felsege f. évi október hó 12-én kelt legmagasabb elhatározásával dr. *Fejérpataky László* egy. ny. r. tanárt és Magyar Nemz. Múzeumi igazgató-ört a Magyar Nemz. Múzeum könyvtárához osztályigazgatóvá nevezte ki. A legmagasabb királyi kézirat a Budapesti Közlöny f. évi október 31-iki 251. számában jelent meg. Ugyanezen a napon a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 79312 sz. a. leiratával id. *Szinnyei József* nemz. múzeumi ört igazgató-örré, dr. *Schönherr Gyula* nemz. múzeumi öri czimmal és jelleggel felruházott segédört és *Kereszty István* nemz. múzeumi segéd-ört örökké, dr. *Sebestyén Gyula*, dr. *Áldásy Antal* nemz. múzeumi segédörököt, továbbá dr. *Esztegár László* és dr. *Melich János* nemz. múzeumi segédeket I. oszt. segédörökké, végül *Havrán Dániel*, *Kovács László*, dr. *Hubert Emil* és *Varjú Elemér* nemz. múzeumi segédeket II. oszt. segédörökké, továbbá f. évi október 31-én 7095. sz. a. kelt leiratával a könyvtárban üresedésben levő II. oszt. segédöri állásra dr. *Vértesy Jenőt* nevezte ki.

Előléptetések a Magyar Nemz. Múzeum könyvtárában. A nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr f. évi október hó 31-én 79312. sz. a. kelt leiratával *Kollányi Ferencz* és *Horváth Ignác*z nemz. múzeumi örököt a VIII. fizetési osztály 2-ik fokozatából ezen fizetési osztály 1-ső fokozatába léptette elő.

Id. Szinnyei József székfoglalója a M. Tud. Akadémiában, mely a nyelv. és széptudományi osztály f. évi október 7-iki ülésének volt egyik tárgya, a hazai bibliográfiára nézve mindenképen nevezetes eseménynek tekinthető. Először azért, mert a M. Tud. Akadémia id. Szinnyei Józsefnek első sorban a magyar bibliografia terén kifejtett nagyszabású munkásságát jutalmazta meg, midőn két évvel ezelőtt az ősz tudóst tagjai közé választotta. De másrészt azért is, mert a székfoglaló témája az első magyar bibliografusnak Sándor Istvánnak életrajza volt. Az őszinte kegyelet lankadhatlan buzgóságával gyűjtötte össze Szinnyei a Magyar Könyvesház szerzőjére vonatkozó adatokat, s az eddig majdnem ismeretlen úttörőnek élete folyását gondos és közvetlen forrásokon nyugvó életrajzban adja elő. Lesz alkalmunk

részletesen foglalkozni Szinnyei akadémiai székfoglalójával, ha az Értekezések során nyomtatásban napvilágot lát. Ezúttal csak üdvözölni kívánjuk a bibliográfia lelkes munkását, abból az alkalomból, midőn ősz fűrtökkel bár, de fiatal kedélyvel és tettvágygal elfoglalta az őt megillető helyet a legelső magyar tudományos testületben.

A könyvtári tudományok a kolozsvári m. kir. Ferencz-József tudomány-egyetemen. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr ő nméltósága dr. *Gyalui Farkas* kolozsvári egyetemi könyvtár-őrnek a kolozsvári egyetemen a könyvtártudományokból történt magántanári képesítését jóváhagyta s nevezettet ezen állásában megerősítette. E miniszteri intézkedés újabb elismerése a könyvtári tudományok fontosságának s bizonyára nagy mértékben hozzá fog járulni a különböző könyvtári szakmák intenzívebb és rendszeresebb műveléséhez. Különös jelentőséget ad egyébként ez eseménynek az a körülmény, hogy a bibliográfia először foglal helyet általa magyar főiskolán a tudományos kollegiumok sorában. S a kolozsvári egyetem kétség nélkül büszke lehet arra, hogy ebben a tekintetben megelőzte az ország első egyetemét. A Magyar Könyvszemle a mely több ízben fejtegette annak szükségét, hogy az egyetemeken kellene a könyvtárnoki szakképzés problémáját megoldani, szívesen gratulál Gyalui Farkasnak, mint a ki magyar egyetemen első képviselője a bibliográfiai studiumoknak.

Újabb intézkedések a sajtóügyi köteles példányok szétosztása ügyében. A hazai nyomdák tudvalevőleg sajtótermékeikből a Magyar Nemzeti Múzeum, a Magyar Tud. Akadémia és az orsz. központi statisztikai hivatal könyvtárait illető köteles példányokon kívül a sajtóügyi vádhatóságokhoz is tartoznak egy-egy példányt beszolgáltatni. Ezeknek szétosztásáról a nm. m. k. vallás- és közoktatásügyi minisztérium még a múlt év folyamán akként rendelkezett, hogy azok olyan vidéki központok könyvtárainak juttassanak, a hol megvan a kellő biztosíték arra nézve, hogy azok ott kulturális szükségletet fognak kielégíteni. Ezen alapelvnek megfelelően eddig az Erdélyi Múzeum és a kolozsvári Ferencz-József tud.-egyetem könyvtárai, a szegedi-Somogyi könyvtár, a kassai városi múzeum, a debreczeni ev. ref. főiskola könyvtára, a temesvári városi könyvtár, a pécsi városi múzeum, a pozsonyi városi közkönyvtár, és a kisebb gyűjtemények közül Szabolcsvármegye nyíregyházi törvényhatósági könyvtára és a selmecbányai városi könyvtár részesedtek a megfelelő vádhatósághoz beérkező anyagban. A minisztérium legújabbán kelt elhatározásával még két intézetet részesített az állami támogatás e jelentékeny fajtájában. F. évi 18,802. sz. alatti határozatával elrendelte, hogy a budapesti kir. főügyesség nyomdatermékei közül a budapesti nyomdákból kikerülő ama köteles példányok, melyek tartalmuknál fogva Budapest székes fővárost érdeklik, a mennyiben hiányuk az erdélyi múzeum könyvtári anyagának teljességét nem érinti, a budapesti könyvtár-egyesület központi könyvtárának gyarapítására fordítassanak. E helyi vonatkozású nyomtatványoknak Budapestben való összegyűjtése kétségkívül indokolt s a fennebb említett kulturszükséglet kielégítésében kézzelfogható magyarázatát leli; csak örömmel üdvözölhetjük tehát a

nm. m. k. vallás- és közoktatásügyi minisztérium ez elhatározását, a mely Erdély első kulturintézetének érdekeit biztosítja, de szem előtt tartja az általános kulturális érdekeket is. Másik nevezetes intézkedése a nm. m. k. vallás- és közoktatásügyi minisztériumnak a győri városi könyvtárat illeti. E könyvtár most van alakulóban s megalakulását éppen a minisztériumnak kérdéses rendelete teszi véglegessé. F. évi 56,359. számú rendeletével ugyanis kimondotta, hogy a nyomdatermékeknek a győri kir. ügyészséghez beérkező köteles példányait a vasvármegyei nyomtatványok kivételével a Győrött alapítandó könyvtár gyarapítása céljából Győr város közönségének adományozta; a vasvármegyei nyomtatványokat pedig a vasmegyei kulturregyesület szombat-helyi könyvtáranak rendelte juttatni. E köteles példányok eddig ideiglenesen a győri Szent-Benedek-rendű főgimnázium helyiségében őriztettek s azok átvételével a győri városi könyvtár a múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelőségének hatáskörébe tartozó gyűjtemények sorába lépett. E könyvtár megalakulásával egy újabb virágzó központja nyílik meg a dunántúli kulturéletnek.

A debreczeni ev. ref. kollegium nagy könyvtára a vele kapcsolatos gyűjteményekkel együtt a tiszántúli ev. ref. egyházkerületi közgyűlésének határozata alapján f. évi november hó óta a múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelőségének hatáskörébe tartozó gyűjtemények sorába lépett. A nagy-enyedi Bethlen-főiskola és a máramarosszigeti ev. ref. liceum után most már a legnagyobb hazai protestáns főiskola is részesülni fog gyűjteményeit illetőleg az állami felügyelettel járó szellemi és anyagi előnyökben. Ez a lépés míg egyrészt a debreczeni kollegiumi könyvtár fejlődése szempontjából a fontosabb mozzanatok egyikeül tekinthető, másrészt például szolgálhat némely felekezeti és hatósági gyűjtemények vezetőinek, a kik még mindig nem tudtak az állami felügyelet alá helyezkedés gondolatával megbarátkozni.

A kassai múzeum könyvtára *Mihalik József* miniszteri biztos ügybuzgó működése óta a fejlődés kedvező stadiumába jutott. A Henszelmann-féle becses könyvtárnak, mely a kassai múzeum egyik kiváló díszét képezi, czédula-katalogusa elkészült. A múzeum régi könyvtáranak rendezése azonban még folyamatban van, mert annak mintegy 8000 kötetet tevő állománya nem volt olyan állapotban, hogy arról a Henszelmann-féle könyvtár 690 kötetének mintájára egyszerre katalogust lehetett volna készíteni. A könyvtár teljes katalógusának elkészítése majdnem egy évi munkát igényel, s így a kassai múzeumnak 1902. szeptember havára tervezett megnyitásakor e könyvtár még nem lesz átadható a közhasználatnak. Mindenestre örvendetes volna, ha Mihalik munkájában újabb segéderőket kapna s így a múzeum megnyitásakor a könyvtár is átadható volna a közhasználatnak.

Népkönyvtárak szervezése. A múzeumok és könyvtárak orsz. tanácsa megalakulásától kezdve egyik főfontosságú feladatának tekintette a hazai népkönyvtárak felállítását, szervezését és céltudatos fejlesztését. E tapintatos munkálkodást, melytől az általános nemzeti műveltség emelését, a hazafias szellem fellendülését és a népies gondolkodás újabb s üdvösebb

irányba terelését várhatjuk, közvetlenebbé s gyümölcsözőbbé teszik azon reformeszmék, melyeket az orsz. tanács ez irányú tevékenységébe a legújabb időkben felvett. Első sorban kimerítő jegyzéket készített úgy a hazai népkönyvtárakról, mint a népkönyvtárakul szolgáló iskolai könyvtárakról. Összeállítja továbbá azon munkák jegyzékét, melyek népkönyvtárak céljainak a legjobban megfelelnek, s utasítást készített a népkönyvtárak szervezésére. E szervező tevékenységen nyugszik amaz üdvös fejlesztő munkálgodás, melyet az állami segélyek felosztásával törekszik kifejteni. A tanács javaslatára a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr az 1901. évi javadalomból az erdélyrészi magyar közművelődési, a felvidéki magyar közművelődési és a dunántúli közművelődési egyleteknek egyenként 3600, az országos magyar iskolaegyletnek és a budapesti könyvtár-egyletnek 1000—1000 koronát, az eperjesi Széchenyi-körnek 2000 koronát, a nagyváradi Szigligeti-társaságnak 600 koronát adott népkönyvtárak létesítésére és gyarapítására. E segélyezéseken kívül még 20.000 korona állván az országos tanácsnak a folyó évi javadalomból beszerzések céljából rendelkezésre, legújabban elhatározta, hogy ez összegből 2000—2000 korona erejéig Brassón, Körmöczbányán, Ungvárt és Szakolczán, 1000—1000 korona erejéig pedig Szeniczen, Felsőbányán, Visken, Gulácson, Belényesen, Temesvárott az Erzsébetvárosban és a Gyárvárosban, Kovásznán, Balászfalván, Felső-Eőrön, Mohácson és Perlakon állít könyvtárakat. Új könyvtárak létesítésére előjegyzésbe vétettek továbbá: Alsó-Kubin, Bavanistye, Bicske, Érsekújvár, Győr, Kaposvár, Nagy-Atád Námésztó, Nagy-Szeben, Petrozsény, Pécs, Piski, Szombathely, Tarján, Tárnok, Trsztena, Turdossin, Városlód, Vimpác, Zólyom, Zsolna, Ó-Radna, Tót-Falu, Újbánya és Marmarossziget. Reméljük, hogy e fontos tevékenységnek, melynek csak halvány képét alkotják az elmondottak, áldásos eredményei rövid időn belül minden téren nagy sikereket fognak aratni.

A bécsi udvari könyvtár miniatűr-kiállítása úgy a szakkörök mint a nagy közönség részéről igen élénk érdeklődésnek volt tárgya. S a gazdag anyag s a sikerült elrendezés, melynél a szakszerűség szempontjai mellett a tetszetős szemléltetéséről sem feledkeztek meg, a kiállítást erre az érdeklődésre méltóvá is tették. Nem lehet kétség arra nézve, hogy az egésznek úgy művészeti mint tudományos téreken maradandó hatása lesz. Hazai szakembereink közül *Fraknói Vilmos*, *Szalay Imre*, *Fejérpataky László*, *Áldásy Antal* és e folyóirat szerkesztője tanulmányozták többé-kevésbé behatóan a kiállítást, melyről különben folyóiratunk legközelebbi füzeté részletes ismertetést fog hozni.

Adalék a brassói könyvtár XVI. századi történetéhez. Ismeretes, hogy midőn Brassó városát 1689-ben a tűz elhamvasztotta, elégett az evangélikus gimnázium híres könyvtára is, melyről a legújabb időkig az a monda maradt fenn, hogy alapját a nagy reformátor, Honterus János vetette meg. Ezt a mondát történeti ténynyé emelte Gross Gyula »Zur ältesten Geschichte

¹ Archiv des Vereines für Siebenbürgische Landeskunde, XXX. k. 491 s. kk. II.

der Kronstädter Gymnasialbibliothek« című munkájával,¹ melyben többek között a gimnázium kéziratgyűjteményéből a könyvtár 1575., 1619., 1622., 1625., 1626., 1649. és 1668. évi katalogusait közli. Már az első katalogus 600 kötetet, köztük 70 kéziratot tartalmaz, a mely könyveket ha összehasonlítjuk a nagyszebeni templom XIV. s XV. századi templomkönyvében felsorolt munkákkal és a nagyszebeni Kapellenbibliothek ma is meglévő ősnymtatványaival, feltűnő hasonlatosságot fogunk köztük találni. Valószínű, hogy e könyvek még Honterus előtt kerültek Brassóba s ez ama »alia bibliotheca«, melyről Petrus Mederus 1628. évi iskolai beszédében szól.²

Egy érdekes adalékkal akarunk járulni e könyvtár XIX. századi történetéhez, mely mint Magyarország legrégebb könyvtárainak egyike méltó a figyelemre. A szerencsétlen véget ért tudós erdélyi főúr, Gyulay Pál végrendelete ez, mely 1592. aug. 1-én Abafáján kelt s melynek 1593. évi hiteles másolata most került a Magyar Nemzeti Múzeum levéltárába. E végrendeletben többek között a következőket mondja: »Az mely deák és georeog keonyweim Cancellarius Uramnal vannak, mellyeknek mind registroma vagion, hagiom az Brassay waros Bibliothecayanak.« E végrendelet kevéssel Gyulay meggyilkoltatása előtt kelt, nincs okunk tehát arra, hogy annak későbbi megváltoztatására gondoljunk, ámbár a könyvtár idézett történetében az adományozók sorában nincs is a Gyulay neve felemlítve. Az erdélyi fejedelmi udvarnak, a mint tudjuk, Gálfi, Gyulay és Kovacsóczy voltak a legműveltebb tagjai,³ a kik nemesak pártfogói voltak az íróknak, hanem maguk is írtak, s így mindnyájuknak jelentékeny könyvgyűjteményük lehetett. Hogy hogyan maradtak a Gyulay könyvei a kancellár, Kovacsóczy Farkas kezében, az bizonyára a főúrnak azon magaviseletének az eredménye, melylyel Báthory Boldizsár elleni határozatukat Gálfi és Gyulay koholmányainak nyilvánították s őket ezzel az udvartól menekülni kényszerítették. Ekkor maradhattak a Gyulay könyvei a tudós Kovacsóczynál, ki a Gyulay megöletése után 6 évvel maga is hasonló sorsra jutott. Az a szorosabb viszony ugyanis, melyben a fejedelmi udvar tudós tagjai egymáshoz állottak, szükségképen azt eredményezték, hogy könyvgyűjteményeiket kölcsönösen egymás rendelkezésére bocsátották. Így történt ez a Gyulay könyveivel is, a mint ezt Kovacsóczy Farkasnak 1590 aug. 3-dikán Kisfaludon kelt végrendelete is mutatja, hol a következőket olvashatjuk: »Gyullay Pálnak is vagyon ott (t. i. a könyvesházban) egy falka könyve, azokat is adják ki neki.«⁴ Tehát a Gyulay Pál könyvei már végrendeletének kelte előtt két esztendővel, sőt bizonyára jóval előbb Kovacsóczy Farkasnál voltak. Hogy miért hagyományozta Gyulay a könyveit éppen a brassói könyvtárnak, azt egyrészt a könyvtár kiválóságából,

¹ Oratiuncula de Corona Transylvaniae urbe pro ordine habita a Petro Medero Cyd. in loco consueto anno 1628. etc.

² Szilágyi S., Erdély irodalomtörténete. Budapesti Szemle, III. k. 187 s. kk. ll.

³ Szádeczky Lajos, Kovacsóczy Farkas levelei. Történelmi tár, 1893. évf. 40. l.

de másrészt azon szorosabb viszonyból is magyarázhatjuk, melyben Gyulay a művelt brassói polgárokhoz¹ állott.

G. A.

Kassai tanuló 1602. évi munkája. A magyarországi városok ifjai közül mindig sokan jártak külföldön s szereztek az ottani híres egyetemeken babérokot. Egy Wittembergben tanuló ifjuról, a kassai bíró 'fiáról tesz említést Kassa város 1602. évi jegyzőkönyve, ki ott »De testamentaria dispositione« című tételről értekezett s kinyomatott értekezését a városi tanácsnak is meg küldötte. A városi tanács 10 tallér jutalomban részesíttette a jeles ifjút, a mint ezt a jegyzőkönyvben fenmaradt következő feljegyzés mutatja: »*Aurei 10 dono dati. Joannes Materna, des herrn Richters sohn, domals zue Wittemberg auf der hohen Schul iuridicae facultatis studiosus hatte einen ehrsamen Rath Theses de testamentaria dispositione zue Wittenberg durch ihn in disputatione defendirt undt drucken lassen, dedicirt und verehren lassen. Darumb ihm ein ehrsamer Rath als ein irritamentum ad diligentiam zehen Ducaten zur verehrung nach Wittenberg geschickt. Actum 21. Februarii.*« (Kassa városa 1602. évi jegyzőkönyvéből.)

K. L.

Szentyel Mihály nagybányai könyvnyomató. Kassa város 1669. évbéli jegyzőkönyve egy nagybányai könyvnyomató emlékezetét őrizte meg: »Die 3. Augusti. Nagybányán lakozó Veresegyházy Szentgyörgyi Mihály typographus tartatja az bertenházban Kys Péter nevű compactor legényt, mivel ő kegyelmétül szökve jött el s meg is károsította, melyet meg is fog bizonyítani. Mindaddig tartatja penig, míg ő kegyelmét káráról meg nem elégíti.« A nagybányai könyvnyomató, ki egyuttal kompaktor, könyvkötő is volt, nem más, mint Veresegyházi Szentyel Mihály, kiről Schönherr Gyula közléséből (Magyar Könyvszemle, 1888. évf. 279—281. l.) tudjuk, hogy sűrű összeköttetésben állott Nagybányával. Érdekes volna tudni, viselte-e Szentyel a Szentgyörgyi nevet is, vagy csak a Kassa városi notárius tollhíbjára vezethető vissza e névváltozás?

K. L.

Egy vidéki író és könyvnyomató a mult század elejéről. Kemény Lajos, kassai városi levéltárnok szívességéből nem Szigethy Mihály miskolczi könyvnyomatónak egy levelét közöljük, melyet 1816. ápril. 21-dikén Décsy Antal miskolczi ügyvédhez írt. Nevezetes e levél azért, mert világot vet azon körülményekre, melyek egy érdekes kis munka kiadásánál felmerültek. A kérdéses munka címe a következő: »Fris és legújabb előadás a jászokról és kürtjokról, és ennek értelméről, vagyis magyarázásáról. Irta Décsy Antal törvényes ügyellő 1813-dik esztendőben. Miskolczon. Nyomtatódott N. Szigethy Mihálnál 1814.« A mint Szigethy levelében említi, a nyomtatással már 1814. február 19-ikén elkészült, de a kinyomott 500 példányt nem adta át Décsynek, mert 81 forintjával még adós maradt. Úgy látszik, Almássy Károly, kinek Décsy a könyvet ajánlotta, nem nagyon sietett »a szegényekhez mérték nélkül való adakozást« gyakorolni, a mit Décsy a könyvéhez írt előszóban az Almássy édes anyjáról elég czélirányosan említi. Valószínűleg jobb

¹ L. Kassai Dávid Zsigmond levelét Gyulayhoz. Századok, 1877. évf. 876. l.

pártfogót talált gróf Eszterházy László rosznyói püspökben, kinek 1815-ben ugyanezen tárgyról írott munkáját ajánlotta. (Az jász vagyis ijász kürtön lévő metzésekről és azoknak értelmekről. Kassa, 1815.) Szigethy levelében azzal fenyegeti Décsyt, hogy, ha nem fizet, makulátória gyanánt is eladhatja a könyvét. Úgy történt-e, nem tudjuk; de nagyobb valószínű, hogy ezután sem törődött Décsy a könyvével, ha két évig ott hevertette a nyomdában. A levél szövege a következő: Tekintetes Fiscális Úr! Ámbár ezelőtt két esztendővel t. i. 19-ik Februárii 1814, mikor a *Jászkürtről* való könyvetskének nyomtatását elvégeztem, az akkor Restantiába maradt 81 forint 42 kr. legalább is tett három annyit, mint most, — mindazáltal ha ezen Restantiát méltóztatik most ezen czédulát megadó Tanítványomtól megküldeni, megelégszem vele és négy hijjával az 500 Exemplárt általadom betsülettel. — Ha pedig most sem fizet a T. Úr, minthogy Capitálista nem vagyok, tovább nem várhatom, hanem több könyveimmel ezt is publicáltatom az Ujságok által, és a Bibliopoláknak s Compactoroknak kiosztván, ha 20 kron elkél, jó, ha nem kél, kontz számra is eladom, mind maculatóriát valami Tobákosnak: tsak hogy veszett fejszének forduljon vissza legalább a nyele. Mély Jelen-tésemmel a midőn választ elvárnám, maradtam Miskolczon 21-ik Aprilis 1846. A Tettes Úrnak alázatos szolgája Typográfus Szigethy Mihály. (Eredetije Kassa város levéltárában as 1816 évi iratok közt 2699. szám alatt.)

G. A.

VÁLTOZÁSOK

a magyarországi nyomdáknál 1901 szept. 16-tól, december 15-ikéig.

(Az egy csillaggal jelölt nyomdák hatóságilag nincsenek bejelentve. A két csillaggal jelöltek megszűntek)

Budapest:

Kápolnai Adolf.
VI., Teréz-körút 5.
Rózsa Izidor.
V., Lipót-körút 12.
Sós Izidor és Klein
Hermann.
VIII., Csepreghy-u. 2.
Székely Viktor.
VI., Dávid-u. 4.
Szent Gellért nyomda
VIII., Mária-u. 42.
**Ungár Selig.
V., Nádor-u. 58.

Wiesinger József.
VII., Wesselényi-u. 30.
Woititz Bernát.
VI., Vörösmarty-u. 52.
Wolf Jakab.
VII., Akácfa-u. 61.
Halmi:
Friedmann Henrik.
Hm.-Vásárhely:
Vásárhelyi Híradó nyom-
dája. (Tul. Tabaczák
Győző és Kasztriener
Armin.)
Jászberény:
Hay Géza és Grün
Hermann.

Kolozsvár:

Lepage Lajos.
Módos:
Lustein Márkus.
**Staits György.
N.-Kikinda:
**Milenkovics István.
Pannonia ny. (tul.
Balázs Jenő).
Zenta:
Beretka Imre
**Kovacevits Ottó.
Zombor:
Kollár József.
Zsombolya:
Perlstein Fanny.